

Filosoffen

Ved ANDERS FOGH JENSEN

Krisens styresystem

v. filosof, Anders Fogh Jensen

www.filosoffen.dk

Turbulens, marts 2005

"Windows beskyttelsesfejl. Du skal genstarte computeren."

"Der opstod en alvorlig undtagelse OE ved 24X00000001".

Styresystem

De fleste computerbrugere har erfaringer med et styresystem, der altid er i krise. Dagligt åbner vinduer sig på skærmen og oplyser om, at noget er farligt eller at en fare er afhjulpet. Der er hentet opdateringer, nye versioner, beskyttelsesfiler eller plug ins. Den fri harddiskplads skrumper samtidig med at computeren bliver langsommere og langsommere. Ekspertes og nørdes fortæller, at det er fordi Windows ikke er godt. Microsoft fortæller, at det bliver stadig bedre og mere sikkert. Mangeltilstanden er afhjulpet, når bare lige den næste servicepakke er installeret, så... ja, der kan selvfølgelig komme nye problemer, men så skal styresystemet nok minde dig om det. Krise, det er når sikkerheden og driftsikkerheden ikke er i top. Skyldes krisen, at den nuværende og de foregående versioner af styresystemet ikke var gode nok? Måske er de ikke gode, det skal der ikke her tages stilling til. I stedet

vil jeg påstå, at krisens allestedsnærværelse ikke skyldes et udbedringsproblem, men at udbedringsproblemet er blevet sat i centrum. Krisen er ikke en undtagelsestilstand, den er selve grundtilstanden – eller om man vil: Undtagelsestilstanden er blevet reglen.

Første tese: At Windows er i krise er ikke en midlertidig undtagelse, krisen er selve styresystemets funktionsprincip. Det gælder ikke blot styresystemet, det gælder også de programmer, der styres af det, fordi de er indbegrebet af styresystemet, konstruerede til det.

Anden tese: Det er ikke tilfældigt, at Windows er et krisesystem, det er derimod en af samtidens styremåder, som styresystemet kobler sig på og manifesterer.

Windows er signifikant for det, vi kunne kalde krisens styresystem. Det særlige ved krisens styresystem er ikke, at det styrer i krise, men at det styrer med krise. Krisens styresystem er et styresystem blandt andre styremåder i kulturen, som det vil være for omfattende at komme ind på her, men som jeg behandler andre steder. Windows er et styresystem, der anvender krise.

Da jeg startede på filosofistudiet for tolv år siden brugte vi WordPerfect 5.1 til dos. Det var et program, der som regel havde blå baggrund og hvid skrift, og man betjente det ved at bruge genvejstaster. Programmet havde ikke en såkaldt grafisk brugerflade, men viste bogstaver og koder, der ikke lignede det færdige print. Andre tilsvarende programmer var i omløb, men fælles var, at computeren var en avanceret skrivemaskine, hvor man kunne slette, klippe og printe flere eksemplarer. Der er ingen grund til at fremromantisere nogen autenticitet omkring det, der er blot at konstatere, at computerprogrammet ikke hele tiden var i krise. Når man havde programmet, havde man programmet. Det skulle ikke opdateres, der var ingen fejlmeldinger, ingen spørgsmål, som man kun kunne svare 'ok' til, der foregik ikke alle mulige forbedringer og generaliseringer bag om skærmen. Med andre ord arbejdede systemet ikke bag om mit arbejde med teksten. Styresystemet hed Disk Operating System, DOS.

Rationalitet

Hvad er det, der gør, at nutidens styresystemer er kommet i uophørlig mangeltilstand, i permanent krise? Er det den rivende udvikling? Er det fordi nogle tjener store penge på at sælge opdateringer? Ingen af delene kan afvises. Men grunden til, at man kan tjene penge på det, er, at kriseløsning er blevet en rationalitet. Hvad er en rationalitet? En rationalitet er en måde verden er gjort tænkelig på. Verden er gjort tænkelig som krise. Det betyder, at krisediagnostik og kriseløsninger er rationelle. Det betyder, at en af de måder, man kan rationalisere virkeligheden på, er at forøge dens kriser - krisernes antal, omfang og intensitet. Kriserationaliteten er ikke den eneste rationalitet i kulturen, men den er en af de væsentlige.

Netværk

Hermed er ikke alt sagt om forandringen af computerens styresystem til et krisesystem. Den væsentligste forskel på computeren som fortrydelsesvenlig skrivemaskine og nutidens styresystemer er, at sidstnævnte er forbundet til et netværk. Det gør computeren til en noget anderledes maskine i menneskets hverdag, at den kan kommunikere direkte med andre maskiner rundt om i verden. Tredje tese: Netværket har været den væsentligste mulighed for udvidelse af computeren, men det har også været den væsentlige faktor i fremskrivningen af en kriserationalitet indenfor styresystemet. Netværket er det, der gør, at krisen kan opstå, fordi det muliggør det fremmedes uindbudte tilstedeværelse. Men netværket er også det, der gør, at kriseløsninger hele tiden kan byde sig til - opdateringer, reparationer, nye features. Netværket gør stærk, fordi man kan forbinde sig, men netværket gør også sårbar, fordi man er forbundet. Spioner, reklamer, virus, trojanske heste og pop up-vinduer kan snige sig ind og gøre ubehagelige ting. Derfor ser styresystemet sig nødsaget til at gøre sin standardtilstand til krisetilstand. Somme tider advarer det. Somme tider opererer det selv. Styresystemet håndterer netværket og forholder sig til netværket; det er dets mulighed, dets trussel og dets

løsning. Krisens styresystem fungerer gennem netværket.

Terror

I december 1995 befandt jeg mig i Paris. I en måned hørte det med til hverdagen, at togsæt i metroen blev udsat for terrorbomber. Ambulancerne kæmpede sig hver dag frem i den træge trafik. Hvad var det, der skete? Man vidste ikke helt, hvem bagmændene var, men man mente, at det var nogle nordafrikanere, og man havde fundet videobånd i forstæderne, der viste, hvordan man lavede bomber på amatørplan. Men hvad var det, der skete? Der skete det, at et netværk angreb et netværk.

Et netværk har nok knudepunkter, men intet center og bl.a. derfor vidste man aldrig, hvor den næste bombe ville sprænge. Og man vidste heller ikke hvorfra der blev angrebet, for netværket udgik ikke fra noget center. Hvad kendetegner et terrornetværk?

I) Terrornetværk er horisontale. Terroristgrupper har nok en leder, men de har en forholdsvis flad struktur.

II) De er projektgrupper, der oprettes ad hoc: De kan samles om en aktion og opløses, når den er udført.

III) Terrornetværk har et løst forhold til navne derved, at de hele tiden kan skifte navne, mens de på den anden side kan abonnere på et navn. Man kan lave en aktion et sted, og døbe den til en Al Queida-aktion, eller hvad man nu har forbindelser til. Terrornetværk er med andre ord fleksible og mobile;

IV) de kan knopskyde ud i nye enheder.

V) De har intet territorium, dvs. de har ikke noget at skulle forsvare; de er bedst egnede til angreb. De er både fri for territorial grænse og center, samtidig med

VI) at de underminerer grænser. De kan være overalt. Terrornetværk er moderne virksomheders drøm. Virksomheder vil også være decentraliserede, de vil også organisere sig gennem projekter, de vil også skifte navn og føje begivenheder ind under navne (brands), de vil også være fleksible for at tilpasse sig markedet, og derfor hyrer de folk på projektbasis – såkaldte freelancere. De outsourcer dele af aktionerne og produktionerne. De vil også sprede sig i nye netværk. De vil knopskyde i datterselskaber oprettet til specifikke projekter. De har heller intet territorium, men kan spille de territoriebundne (stater) ud mod hinanden.

Konneksionsystem

Krisens styresystem er ikke det eneste styresystem. Netværket er et system, der har på- og afkoblingen som sin selektionsmekanisme, og som vi derfor kunne kalde 'konneksionsystemet'. Dets rationalitet er en projektrationalitet: Man forbinder sig for at udføre et projekt og afkobler sig igen. Konneksionsystemet fungerer ved, at verden er gjort tænkbare som projekt og at projekter virker som rationelle løsninger. Både computersystemer og terrorsystemer er netværkssystemer. Det er hverken terrorister, programmører eller direktører, der har opfundet netværket med dets projekter, men de er med til at udvikle det på nye måder. Da netværket er den væsentligste grund til krise i computerens styresystem, er netværket med sine på- og afkoblinger med til at udvikle computerens styresystemer som krisesystemer. Den sammenhæng mellem krise og netværk er dog langt fra noget, der blot foregår i computeren.

Fjerde tese: Terrorens konneksionsystem er nationale, internationale og transnationale organiserings legitime grund til at overgå til krisesystemet. Det, der forener Windows og terror er, at netværket medfører frygt, krise og indgreb. Netværk medfører naturligvis ikke altid frygt. Netværket er også mulighed. At kende nogen, der kender nogen, er som bekendt lejeboligmarkedets struktur. Konneksionsystemet selekterer mellem dem, der er påkoblet eller kan påkobles, og dem der ikke er eller kan påkobles.

Krig

Ifølge Tv-avisen og globusen er verden stadig ordnet i nationalstater. Krige er da væbnede konfrontationer, hvor nationalstater går i krig mod andre nationalstater for at forsvare sig. Landene er afgrænsede fra hinanden (af farver på globusen) og de går i krig på afgrænsede områder (krigszoner) i afgrænset tid (fra krigserklæring til fredsslutning). Krig er en undtagelse fra ordenen: For at rede loven sætter man loven ud af kraft, for at redde freden sætter man midlertidigt vold ind, for at redde ordenen griber man undtagelsesvist til våben. Krig er med andre ord en undtagelse - det styresystem, der tages i brug i krisesituationen. I ordenssituationen er det ordensmagten, politiet, der er det herskende styresystem. Hæren og politiet har hvert deres tilstandsfelt og hvert deres genstandsfelt: Hæren tager sig af udenrigsanliggender, politiet af indenrigsanliggender. Krig er det, der må sættes ind for at høre op, så politiet kan tage over.

Sådan var krigen, sådan er den mindre grad nu. I dag er det meget mere sløret hvornår, hvor og mellem hvem, krigen foregår. Dette er særligt tydeligt i krigen mod terror, hvor det ikke er klart, hvem man bekæmper, hvor man bekæmper i alle mulige zoner, der regnes for fredelige, f.eks. i lufthavne, hvor man bekæmper uophørligt. Det er heller ikke længere én nationalstat, der bekæmper en anden, men et transnationalt kampkompleks.

Men hvorfor kæmper man? Man kæmper præventivt, man går til angreb for at andre ikke skal gå til angreb. Ikke fordi de har brugt de våben, man formoder de har, men for at de ikke skal have dem og kunne bruge dem. Spørgsmålet om krigens hvorfor handler om krigens legitimering.

Selv om krigen har ændret sig, så foregår legitimeringen af dem imidlertid stadig i den gamle nationalstatskrigs termer, og derfor synger Tv-avisen i kor med Windows: Der er opstået en beskyttelsesfejl, der skal lige gribes ind på en måde, der går ud over normalfunktionstilstanden, det hører snart op. Krisens styresystem legitimerer

sig på denne måde: Der er uorden i verden, verden er i undtagelsestilstand, og derfor må der midlertidigt sættes styrker ind for at genoprette ordenen. Vi får stadig at vide, at krisen er midlertidig og at kriseberedskabet, militæret, er sat ind for en begrænset tid.

Hertil føjer sig endnu en legitimering, der ikke fandtes i de gamle nationalstatskrige, hvis legitimering af forsvaret byggede på overtrædelse eller krænkelse: Effektivitet. Styresystemet kan legitimere sine offensive indgreb ved sine effekter, dvs. hvis det optimerer driftsikkerheden. Således krig og Windows.

Kraserationaliteten er blevet sund fornuft. Kraserationaliteten gør verden tænkelig med krisen i centrum. Vi befinder os med andre ord i en tilstand, hvor krisen aldrig holder op; der vil hele tiden findes nye grunde til at intervenere og blande sig lidt. Vi skal bare lige bruge lidt krudt og lidt vold, lige have overstået nogle ubehagelige medietransmissioner, lige operere svulsten væk med en kirurgisk militæroperation, så er det i orden igen. Fjenden er ond som svulsten, og derfor er krigen ikke blot midlertidig, den er retfærdig krig. Krisen er blevet organiserende princip med krig og Windows som styresystemer. Verden har et opgraderingsproblem, der skal løses. Det er en opgave for politihæren.

I det nye VK-regeringsgrundlag hedder det at regeringen vil bidrage til at stabilisering, opbygning og fremgang i Irak.

”Regeringen vil i løbet af foråret fremlægge en samlet analyse af, hvordan Danmark bedst kan fortsætte med at bidrage til at skabe frihed, fred og fremgang i Irak.”

”Regeringen vil lade danske styrker bidrage til stabilisering og genopbygning i Irak, på Balkan og i Afghanistan, så længe FN og regeringerne beder om det, og så længe Danmark kan bidrage meningsfyldt.” Regeringsgrundlag, VK2, 17. februar 2005

Med andre ord, så vil man opbygge med krig. Her blander undtagelsestilstand og optimering sig. Soldaten skal ikke længere blot kunne uskadeliggøre eller slå ihjel, han skal også uddelegere opbyggende aktiviteter blandt civile, han skal være

vidensarbejder, han skal være mellemlider. Alt det kan militæret ikke selv, og derfor må det lægge nogle af opgaverne ud til andre, det må outsource.

I opbygningen inddrages virksomhederne. Da vidensarbejdersoldaten er dyr at miste outsources kampe til lokale hære eller til de krigsførende nationers arbejdsløse underklasser, der, med Michel Moores ord, kæmper for at opretholde den struktur, der undertrykker dem. Risici og tab outsources efter virksomhedsmodellen.

Krisestyringens farve er brun – nej, ikke nazisternes, men – globusens farver blandet sammen. I den brune blanding er også indenrigs- og udenrigsanliggender blandet, dvs. militær og politi er blandet, og krigene har karakter af store politiaktioner. Sjovt nok lider de fleste medier af en slags omvendt farveblindhed: De synes stadig at kunne skelne farverne fra hinanden. Og godt for krigen, for denne form for krig har brug for den gamle fortælling om at skidt og kanel kan skilles ad. I den omvendte farveblindhed har man ikke øje for krigens rolle i normaltstanden, man tror stadig at krigen er en midlertidig undtagelse. Med andre ord, fordi man ikke har indset, at undtagelse er en funktion i et styresystem, kan man blive ved med at tale og tænke som om krigen var en undtagelse. Og man har naturligvis ret: Krig er en undtagelse – dvs. en funktion.

Imidlertid er også krisestyringen kommet i krise. Hvorfor? Ikke på grund af kriser – det er jo det, der får det til at fungere, men fordi det har blandet sig med et andet system: Konneksionssystemet.

Krise i netværk

Den traditionelle hær er opbygget som bureaukratiet, dvs. pyramideformet set fra siden og stjerneformet set fra oven. Kommandoer udgår centralt og vertikalt. Det gør kommandoer i høj grad stadig, men det har været nødvendigt at omstrukturere lidt. Da den pyramidalt strukturerede hær mødte end anden hær, der så lige sådan ud, var pyramiden den mest effektive måde at organisere på.

Da den hærformation imidlertid blev udsat for guerillahære fik den problemer: Guerillaen havde intet bestemt territorium, ingen sikre zoner, men var organiserede i klynger. Organisationsteoretisk betragtet var den danske modstandsbevægelse under 2. verdenskrig en guerillahær.

Hvad ville jeg gøre, hvis jeg fik et stort dyr ind i min stue? Jeg ville forsøge at jage det ud. Hvad ville jeg gøre, hvis jeg fik stor mængde af mindre dyr ind i min stue? Ville jeg begynde at slå dem én for én? Nej, det ville være næsten umuligt. Jeg ville sprøjte min stue med gift, åbne vinduerne og gå en lang tur. Det hedder napalm.

Netværket er endnu mere decentralt end guerillahæren. Det er endnu mindre klynger, hvis overhovedet. Det er konneksioner og dekonneksioner, der udgør en helhed uden bestemte lokaliteter. For at gøre kampen mod terrornetværket forståelig er medier og politikere nødt til at sætte frontfigurer på netværket, så det tager sig lidt ud som de gamle hære. Det hjælper da også de krigsførende magter, når de skal legitimere deres krige, at medierne kan forstå, og at medierne kan gøre det forståeligt for alle ved at tegne den gamle globus igen.

I Hitchcocks' Fuglene får man et indtryk af, hvorledes det ser ud, hvis fjenden er organiseret som en sværm. Hvad ville jeg gøre, hvis jeg fik en sværm ind i min stue? Jeg ville sprøjte den. Men kort tid efter kunne der komme en ny sværm. Jeg ville forsøge at finde et bo udenfor, hvorfra sværmen kom og ødelægge det. Men hvis nu sværmen ikke boede i et center, men over det hele? Så måtte man forsøge at ødelægge sværmens miljø.

Man kan ødelægge miljøet ved at sprøjte. Men man kan også ødelægge fødekæder. Hvis ikke sværmen kan få den næring, den har brug for, opløses den. Endnu bedre ville det naturligvis være, hvis man kunne omvende sværmen til at arbejde for sig.

Regeringsgrundlaget lægger bistadestrategien frem: Vi påvirker deres vilje til at vælge rigtigt. Det hedder branding – med en anden metafor fra kultivering af dyr – når det er virksomheder, der gør det. Krigen mod terror er ikke en forsvarskrig, det er en præventiv krig. Man går til angreb for ikke at blive udsat for et angreb. Krigen

mod terror handler om at påvirke miljø og opbygge det til at arbejde med os. Nation building hedder det, når man laver bikuber om til bistader. Pull-strategi hedder det, når virksomheder forsøger at påvirke et marked til at efterspørge deres varer. Da netværket opstår ud af det civile retter krig mod terror sig mod civile. I miljøpåvirkningskrig er det civilbefolkningen, der er i sigtekornet. 'Street promotion' hedder det, når virksomheder ansætter 'change agents' til at udbrede en trend. 'Cool hunters' er ansat til det modsatte, nemlig at opsnappe trends. Spyware og pop up hedder pendantserne i computernetværket.

Soldaten skal være informationsmedarbejder, han skal opsnappe og udbrede kommunikation, fordi kommunikationskæderne er netværkenes fødekæder. Det har været nødvendigt at tilpasse hæren til de netværk, den skal bekæmpe; derfor er den også blevet et netværk. Tro ikke på de politikere og generaler, der siger, at de civile ikke er mål. De civile er målet, fordi netværket er i og opstår af det civile. Det kan lyde som en afvisning af at terror er et problem. Det er ikke det, jeg hævder, selv om jeg nok vil mene, at det er de færreste, der lider problemer som skyldes fysiske skader fra terror. Som det ofte anføres, ligger problemet snarere i den frygt, terroren spreder. Den frygt har ikke kun med terrorens tilfældighed at gøre, den har også at gøre med, at terroren viser os, at den sikkerhed, vi loves af styresystemerne, ikke er til stede.

"Windows beskyttelsesfejl. Du skal genstarte computeren."

"Der opstod en alvorlig undtagelse OE ved 24X00000001".

Men mere interessant er det måske at se i øjnene, at krise og frygt ikke alene er noget, krisens styresystem forsøger at undgå, men at det er noget af det, der får den til at virke. Ligesom forsikringselskaber har brug for uheld for at kunne udbyde tryghed, og ligesom de har brug for statistikker for at kunne dokumentere uheldsfrekvenser, så har en lang række andre instanser brug for kriser - herunder regeringer og computere - for at kunne intervenere og få det til at fremstå som nødvendighed, hvis ikke ligefrem service.

"Our generational commitment to the advance of freedom, especially in the Middle East, is now being tested and honoured in Iraq." - George Bush d.yngre, State of the Union Address, 2. februar 2005.

Terroren leverer den krise, som krisesystemet har brug for; i det omfang den ikke er synlig, må den findes, skabes og synliggøres, for at systemet kan blive ved med at fungere.

"Today, Iran remains the world's primary state sponsor of terror." - George Bush d. yngre, State of the Union Adress, 2. februar 2005.

Tilsyneladende er krise det eneste, der med sikkerhed ikke bringer krisesystemet i krise. Netop derfor er computerens styresystem ikke i krise, når den lokaliserer en krise - et opgraderingsdeficit, eksistensen af nye virus i internettet eller udbedringsmuligheder i programmet. Det kan godt være, at det specifikke system bliver udfordret, men styresystemet som helhed styrkes af krise, for det har krise som funktionsprincip. Det styrer med krise. Netværkssystemet er her i krisesystemets tjeneste, fordi det på samme tid er det, der skaber krisen og skaber muligheden for dens udbedring. Som sådan er der ikke forskel på krig og Windows. I denne tid er krisens styresystemer ikke styresystemer i krise.

[Gå på opdagelse i dette emne](#)

